

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-603-4-15>

ENSURING THE SUSTAINABILITY OF ECONOMIC SECURITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN EMERGENCY CIRCUMSTANCES

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В НАДЗВИЧАЙНИХ ОБСТАВИНАХ

Забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств є науковим напрямом, який має спеціальний методичний опис та упорядкований сукупністю концепцій, підходів, теорій, принципів, математичних інструментів щодо здійснення превентивних дій попередження викликів та непередбачених обставин в господарській діяльності у часі та просторі.

Необхідно зазначити, що функціональні складові забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств на різних рівнях розвитку економіки є видозмінюються. Зокрема, на державному рівні М.Г. Грещак, В.М. Колот, А.П. Наливайко, О.М. Бандурка виділяють силову (спроможність диктувати умови на міжнародному рівні), екологічну (пріоритетність концепції сталого розвитку), інноваційну (сировинний придаток країни), правову (формування правових механізмів), фінансову (стан фінансових ресурсів та потоків, що забезпечує сталий розвиток сільськогосподарських підприємств за умови зростання прибутку та його капіталізації, при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в межах допустимого рівня ризику та контролю з боку власника за рухом фінансових ресурсів), податкову (стан грошових ресурсів і податкового планування, яке забезпечує економічну основу сталого розвитку сільськогосподарських підприємств при безумовному виконанні суб'єктами господарювання податкових зобов'язань), інформаційну (стан захищеності діяльності сільськогосподарських підприємств та її інформаційного середовища від негативного впливу дестабілізуючих факторів, яке забезпечує збереження конфіденційної інформації та дозволяє досягти соціально-економічної цілі суб'єкта) [1, с. 111; 2, с. 204; 3, с. 76].

Ключову роль серед складових забезпечення економічної безпеки відіграє інвестиційна складова, яка є базою розширеного відтворення та розвитку сільськогосподарських підприємств у майбутньому, а також впровадження бізнес-проектів та інноваційної складової. Важливість виокремлення екологічної складової у контексті дослідження економічної безпеки сільськогосподарських підприємств пояснюється

тим, що земля виступає основним фактором сільськогосподарського виробництва та істотно впливає на результати діяльності [1; 2; 3]. Стратегічним завданням екологічної компоненти в економічній безпеці сільськогосподарських підприємств є екологобезпечна система землеробства, дотримання екологобезпечного використання земель та екологічно збалансоване ведення господарської діяльності, що полягає у науковому обґрунтуванні норм використання хімічних речовин та їх зберіганні (добрив, пестицидів), дотриманні норм щодо зберігання відходів від тварин тощо. Усе це дозволяє підвищувати продуктивність земельних ресурсів та збільшувати обсяги виробництва, вирощувати екологічно безпечну продукцію та отримувати високоякісну й конкурентоспроможну продукцію як на внутрішньому, так і на світових ринках. Збутова складова відображає ступінь відповідності внутрішніх економічних можливостей сільськогосподарських підприємств по відношенню до зовнішніх, які формуються в ринковому середовищі [1; 2; 3].

Розглядаючи науковий підхід до забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств варто розглядати його у контексті захисту і одночасно контролю за станом стійкості економічного розвитку суб'єктів господарювання, які вибрали вектор євроінтеграційних відносин між інститутами розвитку сільського господарства як основи формування нової аграрної політики в напрямку об'єднання зусиль в євроінтеграційних процесах під впливом надзвичайних обставин. З огляду на це питання, забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств варто розглядати в контексті трикутника відносин «інституції розвитку сільського господарства – сільськогосподарські підприємстві – інститути європейського партнерства». Європейське партнерство сприяє формуванню інвестиційної складової забезпечення стійкості економічної безпеки сільськогосподарських підприємств [4; 5].

Позитивними наслідками впливу євроінтеграції на економічний розвиток сільськогосподарських підприємств можна вважати такі [6]: формування митної політики з дотриманням вимог міжнародних організацій, а саме через усунення перешкод при русі всіх факторів виробництва; гармонізацію технічних стандартів до міжнародних норм; зменшення податкових бар'єрів; створення міжнародних компаній; удосконалення податкової та тарифної політики України до європейських стандартів через спрощення податкових норм для суб'єктів господарювання; адаптацію законодавчої та нормативної бази у сфері оподаткування України до законодавства ЄС; створення умов для добровільного дотримання вимог податкового законодавства платниками податків; взаємодія з іншими зовнішніми інформаційними системами; скасування низки законодавчих обмежень і норм, які існують у межах національних кордонів, прискорення діджиталізації розрахункових операцій.

Варто зазначити, що важливі та цінні ідеї для формування наукового підходу до забезпечення економічної безпеки підприємства запропонував К. Полані, які знаходимо в дослідженнях польського

ученого Р. Зібі [7, с. 98]. Він провів аналіз розпаду саморегулюючих механізмів щодо довірливих ринків між суб'єктами господарювання. На його думку, руйнація відбувається саме тому, що платформа економічної безпеки суб'єктів господарювання була заснована на суто на особистих їх інтересах і діяла проти інтересів інститутів розвитку сільського господарства.

Ключовою особливістю забезпечення в інтересах сільсько-господарських підприємств реструктуризації інститутів розвитку сільського господарства, як об'єкта євроінтеграційного впливу, є їх відповідність системним ознакам, де взаємодіють підсистеми різних рівнів і рангів ієрархії агробізнесу, зокрема: загальнодержавний рівень, де забезпечується розвиток та узгоджуються економічних інтереси інститутів розвитку сільського господарства із сільськогосподарськими підприємствами, як цілого; регіональний рівень, де впроваджуються європейські принципи диверсифікації аграрного виробництва та формування доходів суб'єктів господарювання; рівень сільсько-господарських підприємств (мікрорівень), де реалізуються важелі євроінтеграційного впливу в межах загальнодержавних та регіональних інститутів і формуються операційні та фінансові можливості конкретного товаровиробника.

Таким чином, побудова моделі гармонізації економічних інтересів сільськогосподарських підприємств із інститутами розвитку сільського господарства та європейського партнерства з означеними функціональними ознаками їх структури та за певної сукупності довірливих відносин, можуть стати основою для оцінки забезпечення стійкості економічної безпеки на мікрорівні. При цьому, цільові регламенти ЄС, що будуть закладені в державних нормативних документах мають реалізовувати виробничу складову в фінансовій площині мікрорівня. Структуризація відносин всіх рівнів під впливом євроінтеграційних процесів, із ознакою економічної безпеки, має забезпечувати ресурсну реалокцію, що регулюється через використання цільових програм державної підтримки економічного розвитку суб'єктів господарювання та стимулювання диверсифікації виробництва сільськогосподарських підприємств при взаємодії із європейськими партнерами.

Література:

1. Бандурка О.М. Основи економічної безпеки. Харків: Видавництво Національного університету внутр. справ, 2003. 236 с.
2. Грешак М.Г., Колот В.М., Наливайко А.П. Економіка підприємства; за заг. ред. С. Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ : КНЕУ, 2000. 528 с.
3. Донець Л.І., Ващенко Н.В. Економічна безпека підприємства. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 240 с.
4. Зовнішня торгівля України товарами у І півріччі 2024 р. (2024). Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2024/08/17.pdf>
5. Ляшенко О. М. Ефективність управління діяльністю як ендегенне поле забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економіка. Менеджмент.*

Підприємництво. Зб. наук. Праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2007. Вип. 18 (I). С. 195–200.

6. Лясота А. Є. Механізми реалізації демократичних принципів у політичній системі України: проблема національної безпеки в умовах євроінтеграції. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія.* 2010. Т. 18. № 20 (2). С. 189.

7. Zięba R. Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego. Wyd. Scholar, Warszawa, wyd. 2, 2000. 406 s.